

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

від «27» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ»

вибіркова

Освітньо-професійна програма: Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань: 07 «Управління і адміністрування»
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Факультет: економічний
Мова навчання: українська

Чернівці 2025 рік

Мета навчальної дисципліни «Управління фінансами місцевого самоврядування» є вивчення засад організації фінансів місцевого самоврядування, їх складу та основ управління виходячи із розмежування функцій і повноважень державних та місцевих органів влади і управління. Також оволодіння здобувачами теоретичними знаннями та набуття ними практичних навичок з використання методів та інструментарію управління фінансами місцевого самоврядування для ефективного фінансового забезпечення й функціонування державних і місцевих органів влади та організацій (підприємств, установ), а також їхньої взаємодії з приватним сектором, з метою забезпечення виконання своїх функцій.

Результати навчання:

Відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») вивчення дисципліни «Управління фінансами місцевого самоврядування» сприяє формуванню наступних компетентностей і програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності в галузі фінансів, банківської справи та страхування або в процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- навички пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати в команді та комунікувати з різними стейкхолдерами;
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ);
- здатність діяти на основі етичних міркувань та соціальної відповідальності;
- здатність приймати рішення в умовах обмеженості ресурсів та невизначеності.

Фахові компетентності:

- знання сутності та функцій фінансів місцевого самоврядування у фінансовій системі держави;
- здатність аналізувати джерела формування та напрями використання місцевих бюджетів;
- вміння застосовувати методи бюджетного планування та прогнозування на місцевому рівні;
- здатність оцінювати ефективність використання бюджетних ресурсів громад;
- розуміння принципів міжбюджетних відносин та механізмів фінансового вирівнювання;
- вміння застосовувати інструменти фінансового менеджменту в органах місцевого самоврядування;
- здатність враховувати європейський досвід у сфері управління місцевими фінансами;

- навички розробки пропозицій для підвищення фінансової спроможності територіальних громад;
- здатність аналізувати ризики та формувати стратегії фінансової стабільності громад в умовах воєнного стану та криз;
- здатність забезпечити доступ усіх економічних суб'єктів до якісних фінансових послуг з використанням сучасних технологій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

II

р За результатами вивчення дисципліни «Управління фінансами місцевого самоврядування» здобувач повинен:

- г* - знати та розуміти теоретичні основи функціонування фінансів місцевого самоврядування та їх місце у фінансовій системі держави;
- р* - аналізувати структуру та джерела формування місцевих бюджетів, оцінювати їхню доходну і видаткову частини;
- а* - орієнтуватися в законодавчій та нормативній базі, що регулює місцеві фінанси в Україні та країнах ЄС;
- н* - володіти методами бюджетного планування, прогнозування та фінансового аналізу на місцевому рівні;
- і* - оцінювати ефективність використання бюджетних ресурсів територіальних громад;
- р* - розробляти пропозиції щодо підвищення фінансової спроможності громад і оптимізації міжбюджетних відносин;
- е* - застосовувати сучасні інструменти фінансового менеджменту в органах місцевого самоврядування;
- з* - приймати управлінські рішення у сфері фінансів місцевого самоврядування на основі аналітичних даних;
- у* - формувати навички роботи в команді під час розробки місцевих фінансових стратегій і програм розвитку;
- л* - критично мислити та оцінювати ризики, виклики й перспективи фінансової децентралізації в Україні;
- ь* - застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для забезпечення інклюзивності фінансових послуг через широке застосування технологій у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- т*
- а*
- т*
- и*
- н*
- а*
- в*
- ч*
- а*
- н*

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	IV	VII					-	-		-	залік

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ											
Тема 1. Фінанси місцевого самоврядування: сутність, склад та місце в фінансовій системі держави	6	1	2			3						
Тема 2. Інструменти управління фінансами місцевого самоврядування	8	1	4			3						
Тема 3. Доходи місцевого самоврядування: принципи формування та управління	7	2	2			3						
Тема 4. Видатки місцевого самоврядування: пріоритети та управлінські стратегії	8	2	2			4						
Тема 5. Фінансове планування на місцевому рівні: концепції, моделі та методи	10	2	4			4						
Разом за ЗМ1	39	8	14			17						
Теми лекційних занять	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ											
Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні: управління та контроль	14	2	4			8						
Тема 7. Фінансові інструменти та механізми для розвитку місцевих громад	12	2	4			6						
Тема 8. Управління борговими зобов'язаннями місцевих органів влади	11	1	4			6						
Тема 9. Фінансова стабільність та стійкість місцевих	7	1	2			4						

органів влади												
Тема 10. Перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні	7	1	2			4						
Разом за ЗМ 2	51	7	16			28						
Усього годин	90	15	30			45						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
	<p>Тема 1. Фінанси місцевого самоврядування: сутність, склад та місце в фінансовій системі держави</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Місцеве самоврядування: сутність, принципи, функції і структура. 2. Роль фінансів місцевого самоврядування в загальній фінансовій системі держави. 3. Зв'язок між фінансами місцевого самоврядування та державним бюджетом. 4. Історичний контекст фінансування місцевого самоврядування в Україні. 5. Трансформація фінансових відносин на місцевому рівні після децентралізації. <p>Тема 2. Інструменти управління фінансами місцевого самоврядування</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основи фінансового управління територіальними громадами. 2. Інструменти бюджетного планування та прогнозування фінансів місцевих органів влади. 3. Механізми розподілу та використання фінансових ресурсів на місцевому рівні. 4. Методи та інструменти оптимізації витрат місцевих бюджетів. 5. Роль інформаційних технологій та цифровізації в управлінні місцевими фінансами.
	<p>Тема 3. Доходи місцевого самоврядування: принципи формування та управління</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерела доходів місцевих органів влади: податки, збори, державні трансферти. 2. Аналіз місцевих податків та зборів: податок на майно, земельний податок, туристичний збір. 3. Механізми формування доходів територіальних громад: обсяги, принципи, джерела. 4. Проблеми та виклики в управлінні доходами на місцевому рівні. 5. Перспективи зміни податкової політики для місцевих громад.
	<p>Тема 4. Видатки місцевого самоврядування: пріоритети та управлінські стратегії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Види видатків місцевих бюджетів: соціальні, інфраструктурні, адміністративні. 2. Пріоритети в управлінні видатками: розподіл коштів між різними сферами. 3. Техніки ефективного управління витратами на місцевому рівні. 4. Питання фінансування місцевих інвестиційних проектів. 5. Фінансова дисципліна та забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів.
	<p>Тема 5. Фінансове планування на місцевому рівні: концепції, моделі та методи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Концепції фінансового планування на рівні територіальних громад. 2. Моделі фінансового планування: традиційне vs стратегічне. 3. Ключові аспекти розробки середньо- та довгострокових фінансових планів. 4. Методика прогнозування доходів та видатків на місцевому рівні. 5. Адаптація фінансових планів до соціально-економічних умов і змін у законодавстві.

	<p>Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні: управління та контроль</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні етапи бюджетного процесу на місцевому рівні: підготовка, затвердження, виконання. 2. Роль місцевих рад, голів місцевих органів влади у бюджетному процесі. 3. Механізм контролю за виконанням місцевих бюджетів: внутрішній та зовнішній контроль. 4. Оцінка ефективності виконання бюджету та коригування фінансових планів. 5. Проблеми прозорості та підзвітності місцевих бюджетів.
	<p>Тема 7. Фінансові інструменти та механізми для розвитку місцевих громад</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інвестиційні проекти та їх фінансування: роль місцевих фінансів у розвитку інфраструктури. 2. Партнерства між державними та приватними органами для фінансування місцевих проектів. 3. Кредитування та залучення позикових коштів для розвитку місцевих громад. 4. Механізми міжнародного фінансування для місцевих проектів. 5. Взаємодія з фінансовими установами та донорськими організаціями.
	<p>Тема 8. Управління борговими зобов'язаннями місцевих органів влади</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості фінансування місцевих органів влади через боргові зобов'язання. 2. Стратегії управління боргами на місцевому рівні. 3. Ризики, пов'язані з місцевими борговими зобов'язаннями. 4. Механізми виплати та реструктуризації боргів. <p>Досвід та уроки міжнародної практики у борговому управлінні місцевими фінансами.</p> <p>Тема 9. Фінансова стабільність та стійкість місцевих органів влади</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення фінансової стабільності місцевих органів влади. 2. Методи забезпечення стійкості місцевих бюджетів в умовах економічної нестабільності. 3. Стратегії управління ризиками в місцевому фінансовому секторі. 4. Взаємозв'язок фінансової стабільності та розвитку місцевих громад. 5. Проблеми фінансової стійкості місцевих органів влади в Україні.
	<p>Тема 10. Перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Реформи в системі місцевого самоврядування: зміни у фінансуванні після децентралізації. 2. Проблеми та можливості фінансової автономії місцевих громад. 3. Міжнародні тенденції та практики у сфері фінансування місцевих органів влади. 4. Рекомендації щодо удосконалення фінансового управління на місцевому рівні. 5. Майбутнє місцевих фінансів: адаптація до нових економічних реалій.

Тематика семінарських/практичних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями/завданнями
	<p>Тема 1. Фінанси місцевого самоврядування: сутність, склад та місце в фінансовій системі держави</p> <p>Сутність і специфіка фінансів місцевого самоврядування. Склад та структура фінансів місцевого самоврядування. Місце місцевих фінансів у фінансовій системі держави. Взаємозв'язок державних та місцевих фінансів.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як змінилася фінансова автономія місцевих громад після реформи децентралізації.

	<ul style="list-style-type: none"> • Приклад 2: Аналіз впливу фінансової допомоги від держави на бюджети місцевих громад, на прикладі конкретного регіону (наприклад, Львівської області чи Чернівецької області).
	<p>Тема 2. Інструменти управління фінансами місцевого самоврядування Основні інструменти управління місцевими фінансами. Фінансове прогнозування, планування та контроль. Механізми підвищення ефективності використання ресурсів громади. Практика застосування фінансових інструментів на прикладі українських громад.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як застосування цифрових платформ (наприклад, системи е-урядування) допомогло збільшити ефективність управління фінансами на прикладі м. Черкаси. • Приклад 2: Аналіз бюджетного процесу в місті Харків: використання інструментів прогнозування для стратегічного планування витрат.
	<p>Тема 2: Аналіз фінансової системи місцевого самоврядування в обраній територіальній громаді Виконати аналіз фінансової ситуації в конкретній місцевій громаді (місто, село, ОТГ). Оцінити доходи та витрати, визначити основні джерела доходів і витрат, а також ефективність фінансового управління.</p>
	<p>Тема 3. Доходи місцевого самоврядування: принципи формування та управління Класифікація доходів місцевих бюджетів. Податкові та неподаткові надходження. Принципи формування доходів місцевих бюджетів (законодавчі засади). Управління доходами територіальних громад.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як введення туристичного збору вплинуло на фінанси міста Одеса. • Приклад 2: Як ефективно управління земельними податками в місті Київ збільшило доходи місцевого бюджету на 15%.
	<p>Тема 4. Видатки місцевого самоврядування: пріоритети та управлінські стратегії Класифікація та структура видатків місцевих бюджетів. Пріоритетні напрями фінансування на місцевому рівні. Управлінські стратегії оптимізації видатків. Проблеми та виклики у фінансуванні видатків в умовах воєнного стану.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як місто Львів реалізувало інвестиційні проекти з реконструкції інфраструктури, використовуючи частину місцевих бюджетних коштів. • Приклад 2: Оцінка пріоритетних напрямків видатків на прикладі м. Полтава: соціальна сфера vs інфраструктура.
	<p>Тема 5. Фінансове планування на місцевому рівні: концепції, моделі та методи Сутність та значення фінансового планування. Короткострокове і середньострокове фінансове планування. Моделі та методи фінансового планування. Європейський досвід планування місцевих бюджетів.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як Київ планує бюджет на 3 роки з урахуванням нових економічних реалій після COVID-19. • Приклад 2: Розгляд довгострокового фінансового плану для міста Чернівці: як стратегічне планування сприяло розвитку місцевої інфраструктури.
	<p>Тема 5: Розробка фінансового плану для розвитку місцевої інфраструктури Практичне завдання: Розробити фінансовий план для розвитку інфраструктури</p>

	певної громади. Прогнозувати доходи та витрати на наступні 3-5 років, враховуючи потенційні джерела фінансування, інвестиційні можливості та державну підтримку.
	<p>Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні: управління та контроль</p> <p>Етапи бюджетного процесу. Роль органів місцевого самоврядування в бюджетному процесі. Інструменти управління виконанням бюджету. Система контролю за використанням бюджетних коштів.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як запровадження е-урядування в місті Чернівці змінило підхід до затвердження і виконання бюджету. • Приклад 2: Аналіз випадку порушення фінансової дисципліни в місті Хмельницький та впровадження нових механізмів внутрішнього контролю.
	<p>Тема 6. Бюджетний процес на місцевому рівні: управління та контроль</p> <p>Практичні завдання:</p> <p>Підготувати аналітичну записку про етапи бюджетного процесу у місцевому самоврядуванні (з прикладами з практики будь-якої територіальної громади). Проаналізувати виконання місцевого бюджету (за відкритими даними) та визначити проблеми з наповненням доходів. Порівняти систему контролю за виконанням місцевих бюджетів в Україні та в одній із країн ЄС. Розробити пропозиції щодо підвищення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування у бюджетному процесі. Підготувати презентацію «Місцевий бюджет моєї громади: проблеми та перспективи розвитку».</p>
	<p>Тема 7. Фінансові інструменти та механізми для розвитку місцевих громад</p> <p>Поняття та класифікація фінансових інструментів. Податкові інструменти та місцеві збори. Державно-приватне партнерство як фінансовий механізм. Залучення інвестицій для розвитку місцевих громад.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Реалізація проекту будівництва нового житлового комплексу в місті Вінниця через державно-приватне партнерство. • Приклад 2: Як міжнародні донори допомогли місту Харкову модернізувати систему водопостачання.
	<p>Тема 7. Фінансові інструменти та механізми для розвитку місцевих громад</p> <p>Практичні завдання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Скласти огляд фінансових інструментів, які можуть бути використані для розвитку громад (гранти, субвенції, місцеві податки, муніципальні облігації, державно-приватне партнерство). 2. Підготувати інвестиційний паспорт умовної громади та визначити можливі джерела фінансування розвитку. 3. Проаналізувати приклади успішного використання муніципальних облігацій у світі та оцінити перспективи їх застосування в Україні. 4. Розробити модель державно-приватного партнерства для будівництва або модернізації об'єкта соціальної інфраструктури. 5. Написати есе на тему: «Фінансова децентралізація як механізм розвитку територіальних громад».
	<p>Тема 8. Управління борговими зобов'язаннями місцевих органів влади</p> <p>Поняття та види боргових зобов'язань органів місцевого самоврядування. Джерела залучення боргових ресурсів. Ризики та переваги муніципальних запозичень. Приклади управління боргом в українських громадах.</p>

	<p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як місто Львів здійснювало реструктуризацію своїх боргів через випуск муніципальних облігацій. • Приклад 2: Аналіз боргових зобов'язань м. Чернігів: стратегія виплати за рахунок приватних інвестицій.
	<p>Тема 8. Аналіз управління борговими зобов'язаннями місцевими органами влади</p> <p>Практичне завдання: Дослідити приклади використання муніципальних облігацій та інших боргових інструментів для фінансування проектів місцевого розвитку. Оцінити ризики і переваги таких фінансових інструментів на прикладі конкретних міст або регіонів.</p>
	<p>Тема 9. Фінансова стабільність та стійкість місцевих органів влади</p> <p>Поняття фінансової стабільності та стійкості. Показники фінансової стійкості місцевих бюджетів. Фактори, що впливають на стабільність фінансової системи громад. Заходи щодо зміцнення фінансової стійкості місцевого самоврядування.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Як місто Івано-Франківськ адаптувало свої фінанси до економічної кризи 2014 року. • Приклад 2: Стратегія збереження фінансової стійкості в умовах зниження доходів на прикладі м. Суми.
	<p>Тема 10. Перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні</p> <p>Сучасні тенденції розвитку фінансів місцевого самоврядування. Європейський досвід фінансової децентралізації. Виклики та можливості у післявоєнний період. Перспективи посилення фінансової автономії громад України.</p> <p>Кейс-стаді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Приклад 1: Оцінка фінансових реформ у містах, які успішно адаптували нові підходи до фінансування (наприклад, м. Тернопіль). • Приклад 2: Як реформа децентралізації змінила фінансову політику на прикладі об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

Завдання для самостійної роботи студентів

№	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
	Фінанси місцевого самоврядування: сутність, склад та місце в фінансовій системі держави	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте роль фінансів місцевого самоврядування в загальній фінансовій системі України. Які зміни відбулися після реформи децентралізації? 2. Дослідження впливу місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток територіальних громад. 3. Як змінилась структура фінансування місцевих органів влади після децентралізації в Україні? Наведіть конкретні приклади з реального життя. 	
	Інструменти управління фінансами місцевого самоврядування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняйте традиційні та сучасні інструменти управління фінансами місцевих органів влади. 2. Оцініть ефективність використання інструментів цифровізації (електронний бюджет, платформи для прозорості витрат) для управління фінансами місцевих громад. 3. Проведіть дослідження і обговоріть, як місцеві органи 	

		влади можуть використовувати сучасні фінансові інструменти для досягнення більшої економії та ефективності.	
	Доходи місцевого самоврядування: принципи формування та управління	<ol style="list-style-type: none"> 1. Які податки є основними джерелами доходів місцевих бюджетів? Оцініть їх ефективність для місцевих органів влади. 2. Порівняйте податкову політику різних територіальних громад щодо збору місцевих податків. Які проблеми виникають у процесі? 3. Використовуючи реальні приклади, проаналізуйте, як місцеві громади можуть збільшити свої доходи без підвищення податків. 	
	Видатки місцевого самоврядування: пріоритети та управлінські стратегії	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте бюджет видатків місцевих органів влади на прикладі конкретної громади. Як визначаються пріоритети у фінансуванні соціальних та інфраструктурних проектів? 2. Оцініть ефективність витрат на соціальні програми у вашому регіоні та запропонуйте шляхи їх оптимізації. 3. Розгляньте вплив ефективного управління видатками на економічний розвиток громади на прикладі міста обласного підпорядкування. 	
	Фінансове планування на місцевому рівні: концепції, моделі та методи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняйте традиційне фінансове планування та стратегічне планування на місцевому рівні. Які переваги та недоліки кожного підходу? 2. Проаналізуйте, які методи прогнозування використовується на місцевому рівні для планування доходів і витрат. 3. Розробіть середньостроковий фінансовий план для територіальної громади, враховуючи реальні економічні умови та тенденції розвитку. 	
	Бюджетний процес на місцевому рівні: управління та контроль	<p>Дослідження процесу підготовки та затвердження місцевого бюджету в конкретному регіоні. Які етапи є найбільш складними та чому?</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Проаналізуйте роль громадського контролю за використанням місцевих бюджетних коштів. Які механізми забезпечують прозорість у бюджетному процесі? 3. Оцініть ефективність існуючих механізмів контролю за виконанням бюджету в місцевих органах влади. Які зміни необхідно впровадити? 	
	Фінансові інструменти та механізми для розвитку місцевих громад	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як місцеві органи влади можуть залучати інвестиції для розвитку інфраструктури? Порівняйте державне та приватне фінансування. 2. Використовуючи приклади, проаналізуйте роль міжнародних фінансових інструментів у розвитку місцевих громад (наприклад, кредити Світового банку). 3. Оцініть переваги та недоліки партнерств між державними та приватними підприємствами для фінансування місцевих проектів. 	
	Управління борговими зобов'язаннями	Дослідження прикладів місцевих органів влади, які використовували боргові зобов'язання для фінансування інфраструктурних проектів. Оцініть ефективність такого	

	місцевих органів влади	фінансування. 2. Оцініть ризики, які виникають при використанні боргових інструментів для фінансування місцевих проєктів. 3. Проаналізуйте приклади реструктуризації боргів місцевих органів влади. Які стратегії найефективніші для збереження фінансової стабільності?	
	Фінансова стабільність та стійкість місцевих органів влади	1. Оцініть рівень фінансової стабільності місцевого самоврядування в умовах економічної кризи. Як забезпечити стійкість місцевих бюджетів? 2. Розробіть стратегії для місцевих органів влади щодо забезпечення фінансової стійкості в умовах глобальних економічних змін. 3. Порівняйте фінансову стабільність місцевих органів влади в різних країнах Європи (на прикладі Польщі та Литви).	
	Перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні	1. Розгляньте, які перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні після проведення реформи децентралізації. Як ці зміни можуть позитивно вплинути на місцеві бюджети? 2. Оцініть можливості для зростання фінансової автономії місцевих громад в Україні. Які чинники необхідно враховувати? 3. Порівняйте місцеві фінанси України з фінансами місцевих органів влади в інших країнах пострадянського простору.	

Методи навчання

У процесі викладання вбіркової навчальної дисципліни «**Управління фінансами місцевого самоврядування**» застосовується поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, спрямованих на формування фахових компетентностей, розвиток аналітичного мислення та практичних навичок управління фінансовими ресурсами територіальних громад.

1. Лекційно-інформаційні методи:

- пояснення, роз'яснення, ілюстрація теоретичного матеріалу;
- проблемно-орієнтовані лекції з використанням прикладів із практики місцевого самоврядування;
- демонстрація мультимедійних презентацій, офіційних статистичних та нормативних матеріалів.

2. Діалогово-комунікативні методи:

- навчальні дискусії та обговорення актуальних проблем фінансового забезпечення місцевого розвитку;
- «мозковий штурм» для пошуку шляхів підвищення ефективності управління фінансами громад;
- колективне обговорення аналітичних матеріалів та кейсів.

3. Практико-орієнтовані методи:

- аналіз реальних бюджетних показників громад;
- моделювання управлінських рішень;
- підготовка індивідуальних і групових аналітичних проєктів.

4. Інтерактивні методи:

- рольові та ділові ігри;

- використання цифрових ресурсів і відкритих баз даних (OpenBudget, E-data, портал Мінфіну, сайти громад тощо).

5. Самостійна робота студентів:

- опрацювання навчальної, наукової та нормативної літератури;
- підготовка есе, аналітичних записок, доповідей;
- виконання тестових і практичних завдань у системі дистанційного навчання;
- підготовка до семінарських, практичних занять і контрольних заходів.

6. Дослідницькі методи:

- вивчення сучасних тенденцій фінансової децентралізації;
- аналіз фінансової спроможності місцевих бюджетів;
- виконання міні-досліджень і презентація їх результатів на семінарах або студентських конференціях.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю:

- вербальні методи (лекція, диспут, пояснення, розповідь);
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- тестування – поточне та підсумкове (онлайн/письмове), для оцінки базових понять і логічних зв'язків;
- письмові роботи – реферати, есе, аналітичні записки з практичних проблем місцевих фінансів;
- розв'язання практичних завдань і кейсів – аналіз бюджетів громад, моделювання управлінських рішень;
- проєктний метод – підготовка індивідуальних чи групових проєктів;
- дискусії та дебати – обговорення актуальних проблем фінансової децентралізації;
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни;
- комп'ютерні тести/онлайн-платформи Moodle – автоматизований контроль знань.

Форми контролю:

- усне та письмове опитування;
- оцінювання участі в дискусіях, семінарських/практичних заняттях;
- індивідуальне та комплексне тестування;
- аналітичні завдання за матеріалами місцевих бюджетів;
- презентація результатів виконаних завдань;
- підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Загальна кількість балів, яку студент може отримати у процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю – залік.

Максимальна кількість балів складає: за 1-й модуль і 2-й модуль – по 30 балів (разом – 60 балів).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)										Кількість балів (залікова робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	40	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Максимальна кількість балів за тему – 6 балів. Оцінка визначається на основі активності студента на семінарських (практичних) заняттях, якості виконання індивідуальних і самостійних завдань, участі в обговореннях, тестуванні та аналізі практичних ситуацій.

6 балів – студент повністю і якісно виконав усі завдання з теми; виявив глибокі знання теоретичного матеріалу, вміння застосовувати їх на практиці; демонструє аналітичне мислення, аргументовано відстоює власну позицію під час дискусії, виконує завдання без помилок і в установлені терміни.

5 балів – студент виконав усі завдання, але допустив незначні неточності або помилки; демонструє достатній рівень знань і вмінь, володіє основними поняттями, логічно викладає матеріал, хоча окремі висновки або приклади потребують уточнення.

4 бали – студент виконав більшість завдань, проте допустив окремі помилки у теоретичній частині або при розв'язанні практичних задач; відповіді частково неповні чи поверхові, є труднощі у застосуванні знань у практичних ситуаціях.

3 бали – студент виконав лише частину завдань; продемонстрував фрагментарні знання теоретичного матеріалу; має суттєві труднощі із самостійним аналізом і практичним застосуванням отриманих знань.

2 бали – студент виконав менше половини завдань; показав низький рівень засвоєння матеріалу, не володіє термінологією, допускає значні помилки під час виконання завдань.

1 бал – студент майже не працював над темою, виконав лише окремі елементи завдання, не продемонстрував розуміння основних понять і методів.

0 балів – студент не виконав завдання або не брав участі у відповідній формі навчальної діяльності (семінар, тест, обговорення тощо).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90 – 100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	незараховано (з можливістю повторного складання)
	F (1-34)	незараховано (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)

З навчальної дисципліни «Управління фінансами місцевого самоврядування» проводиться залік. Здобувач отримує завдання, яке складається з теоретичних питань з дисципліни, тестових завдань, глосарію та практичної ситуації.

У 40 балів, що можливо отримати на заліку, входить: 2 теоретичних питання (по 10 балів), 5 тестів - по 1 балу (сумарно 5 балів), визначення 5 термінів – по 1 балу (сумарно 5 балів) та практичної ситуації – 10 балів.

По 10 балів ставиться за повне розкриття теоретичних питань у першому завданні та правильного розв'язання практичної ситуації. У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. Аналогічно виставляються бали по другому питанню.

Після підготовки студентами конспекту відповіді, розв'язання тестів та практичної ситуації відбувається його усна відповідь викладачеві. В процесі цього студентіві можуть бути задані додаткові питання.

Також залік може бути проведений у письмовій формі.

Оцінкою «А» оцінюється повна та аргументована відповідь на теоретичне запитання, правильна відповідь на тестові питання та сформульовані правильні визначення з глосарію. Відповіді повинні розкривати суть матеріалу, що свідчить про вміння аналізувати матеріал та робити змістовні висновки. Відповідь повинна бути чіткою, логічною і послідовною.

Оцінка «В» ставиться за умови розкриття теоретичного питання білету та тестових завдань, понять з глосарію, але містить неточності, що не суттєво впливають на зміст завдання.

Оцінка «С» ставиться за умови повного та правильного розкриття одного з питань білету, але у відповіді недостатньо правильно сформульовано визначення з глосарію. У той же час тестові завдання вирішені на належному рівні.

Оцінка «D» виставляється якщо підхід викладення матеріалу правильний, але виявляється недостатнє його розуміння, допускаються окремі неточності.

Оцінка «Е» виставляється у випадку правильного підходу до викладення теоретичного матеріалу та відповідей на тестові завдання.

В усіх інших випадках відповідь оцінюється на «Fх».

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Розкрийте сутність місцевого самоврядування та його основні принципи.
2. Охарактеризуйте функції органів місцевого самоврядування у сфері фінансів.
3. Визначте склад і структуру фінансів місцевого самоврядування.
4. Розкрийте місце місцевих фінансів у фінансовій системі держави.
5. Поясніть взаємозв'язок державного та місцевих бюджетів.
6. Висвітліть історичні аспекти розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні.
7. Проаналізуйте вплив децентралізації на формування місцевих бюджетів.
8. Розкрийте склад доходів місцевих бюджетів та їхню класифікацію.
9. Проаналізуйте роль податкових надходжень у формуванні місцевих фінансів.
10. Висвітліть значення неподаткових доходів у системі місцевих бюджетів.
11. Розкрийте сутність міжбюджетних трансфертів і їхні види.
12. Охарактеризуйте принципи та механізми розподілу дотацій і субвенцій.
13. Визначте роль власних доходів територіальних громад у зміцненні їх фінансової спроможності.
14. Розкрийте сутність і структуру видатків місцевих бюджетів.
15. Проаналізуйте пріоритетні напрями фінансування з місцевих бюджетів.
16. Висвітліть роль програмно-цільового методу у плануванні видатків громад.
17. Розкрийте сутність фінансового планування на місцевому рівні.
18. Проаналізуйте моделі фінансового планування у сфері місцевого самоврядування.
19. Висвітліть етапи бюджетного процесу на місцевому рівні.
20. Охарактеризуйте стадії виконання місцевих бюджетів.
21. Розкрийте форми та методи контролю за виконанням місцевих бюджетів.
22. Висвітліть роль внутрішнього та зовнішнього аудиту у системі місцевих фінансів.
23. Розкрийте сутність і види фінансових інструментів для розвитку місцевих громад.
24. Проаналізуйте використання муніципальних облігацій у практиці органів місцевого самоврядування.
25. Визначте особливості залучення інвестицій для розвитку територіальних громад.
26. Розкрийте сутність і значення державно-приватного партнерства для розвитку інфраструктури громад.
27. Охарактеризуйте механізми управління борговими зобов'язаннями органів місцевого самоврядування.

28. Визначте чинники, що впливають на фінансову стійкість і стабільність місцевих бюджетів.
29. Проаналізуйте сучасні виклики та ризики у сфері управління фінансами місцевого самоврядування.
30. Оцініть перспективи розвитку фінансів місцевого самоврядування в Україні в умовах євроінтеграції та воєнного стану.

Зарахування результатів неформальної освіти

У ЗВО діє Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>).

Згідно з ним здобувачам можуть бути зараховані результати неформальної освіти з проблем, які відповідають тематиці дисципліни.

Рекомендована література

Основна:

1. Волкова, В. В., Волкова, Н. І. Місцеві фінанси: навч. посібник. Донецький нац. ун-т. 2022. 543 с.
2. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Фінанси : підручник. Київ : ЦУЛ, 2019. 732 с.
3. Раделицький, Ю. О. *Місцеві бюджети в умовах поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія*. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. 2018.
4. С
5. Ніколаєва, О. М., Маглаперідзе, А. С.. Місцеві фінанси: навч. посібник. Київ: Центр
6. Музика-Стефанчук, О. Фінансово-правова основа місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Київ: КНТ. 2024.

Додаткова (допоміжна):

1. Вдовічен, А., Чорновол, А., Мустаца, І., Табенська, Ю., & Томнюк, Т. (2024). Фіскальна децентралізація й місцеві фінанси в Україні та країнах ЄС. *Фінансово-*
2. Глуценко, О., Швайко, М., & Єрмоменко, Р. (2024). Фінанси місцевого самоврядування у воєнних умовах. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні*
3. Задірна, О., Петришин, Х.. Бюджетна децентралізація: аналіз її впровадження в Україні та в світі. *Молодий вчений*, (4), 2022. С. 93–97.
4. Касьяненко, Л. В., Панасейко, Г. М. (2019). Місцеві фінанси у системі місцевого самоврядування в Україні. *Збірник наук. праць НГУ*, (6), 45–51.
5. Сторонянська, І. З., Бенюк, Л. Я. Зміни у розподілі доходів від ПДФО як виклик для місцевого фінансового вирівнювання. *Регіональна економіка*, 3(109), 2023. С. 110-120.
6. Скрипник, Г. О., Примачок, Г. В. Державний фінансовий контроль виконання місцевих бюджетів. *Економіка та суспільство*, (22), 2019. С.118-123.
7. Собкова Н.Д. Оптимізація фінансового управління в органах місцевого самоврядування: виклики та перспективи. *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць*. Вип. 2. Економіка. Чернівці : ЧНУ, 2024. URL: <https://journals.chnu.chernivtsi.ua/index.php/econom/issue/view/19>
8. Собкова Н.Д. Проблеми та вектори розвитку державного фінансового контролю на місцевому рівні. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. № 809 (2019).

№

и

Сл

HYPERLINK

" а

Економіка. Чернівці: ЧНУ, 2019. С. 72-76. URL:

9. Собкова Н.Д. Державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів: теоретичний та практичний аспект. *Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наук. праць*. Вип. 800. Економіка. Чернівці : ЧНУ, 2018. С.28-35. URL:

Посилання на інформаційні ресурси

Електронні інформаційні ресурси

Державна аудиторська служба України. URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>

Державна казначейська служба України. URL : www.treasury.gov.ua

Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Державна служба фінансового моніторингу України. URL:

Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua>

Міністерство соціальної політики України. URL: <http://www.mlsp.gov.ua>

Міністерство фінансів України. Open budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>

Міністерство фінансів України. Spending: єдиний веб-портал використання публічних коштів.

Пропортал «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua/>

10. Рахункова палата України. URL: <http://www.acrada.gov.ua/control/main/uk/index>.

Фонд соціального захисту інвалідів. URL: <https://www.ispf.gov.ua/>

Фонд соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/index>

Нормативна база:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

2. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

3. Податковий кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>

4. Бюджетно-фінансове законодавство. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/klas>.

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні навчальної дисципліни регламентовано такими документами:

✓ «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» <https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiia-fedkovycha/>;

«Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/media/f5e1e0bm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf